

<https://doi.org/10.15407/econlaw.2021.04.079>

УДК 332 : 339.138

Ю.С. РОГОЗЯН, д-р екон. наук, старш. дослід.,
заступник завідувача відділу проблем міжрегіонального співробітництва
Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Макутова НАН України», м. Київ, Україна

orcid.org/0000-0001-5325-4213

Є.М. АХРОМКІН, д-р екон. наук, проф., професор кафедри національної безпеки,
публічного управління та адміністрування
Державний університет «Житомирська політехніка», м. Житомир, Україна

orcid.org/0000-0003-4420-6265

І.М. ЛІТВІНОВА, канд. екон. наук, доц., доцент кафедри технологій і безпеки життєдіяльності
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків, Україна

orcid.org/0000-0003-0137-9158

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ КРИТЕРІЇВ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА ПАРАМЕТРІВ ПОЗИЦІОНУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: ІННОВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Ключові слова: територіальні громади, систематизація, критерії ідентифікації, параметри позиціонування, класифікаційні схеми, інновації, сталий розвиток.

Поглиблено теоретико-методичні положення щодо формування привабливого іміджу територіальних громад в частині систематизації критеріїв їхньої ідентифікації та параметрів їхнього позиціонування, посилено в даному контексті локальні інноваційні аспекти імплементації концепції сталого розвитку. Обґрунтовано важливість дослідження територіальної громади як складної інноваційно активної системи, яка характеризується емерджентністю й формуванням синергетичних метасистемних зв'язків між її елементами, що потребують впорядкування. Систематизовано критерії ідентифікації й параметри позиціонування територіальних громад шляхом побудови відповідних класифікаційних схем на основі спадного ієрархічного ланцюжка класифікаційних таксонів. Доведено важливість імплементації критеріїв ідентифікації й параметрів позиціонування в практику стратегування територіальних громад для покращення їхньої інноваційної активності та визначення ключових позицій розвитку у стратегічній перспективі.

Вступ. Останніми роками питання децентралізації влади та локального розвитку територій все більше характеризуються відповідною динамікою інноваційно-економічних можливостей, формуючи важливі передумови для підвищення конкурентоспроможності кожної адміністративно-територіальної одиниці. Світові тенденції локалізації також посилюють свій вплив на стратегічні аспекти забезпечення сталого розвитку територіальних утворень, підштовхуючи представників органів місцевого самоврядування розглядати розвиток

Цитування: Рогозян Ю.С., Ахромкін Є.М., Літвінова І.М. Систематизація критеріїв ідентифікації та параметрів позиціонування територіальних громад: інноваційний аспект. *Економіка та право*. 2021, № 4. С. 79–93. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2021.04.079>

територіальних громад з точки зору іміджевого підходу, тобто як суб'єктів, що володіють певним репутаційним капіталом.

Локальний вимір дослідження особливостей просторового розвитку екстраполюється на змістовне наповнення закордонного і вітчизняного наукового контенту вже не один десяток років, проте найбільшого значення він набуває сьогодні, в умовах завершення процесу об'єднання територіальних громад згідно з реформою децентралізації та набуття ними нових повноважень. Підвищення рівня безпосередньої відповідальності органів місцевого самоврядування перед мешканцями за ефективність своєї роботи, конкурентна боротьба з аналогічними адміністративно-територіальними одиницями за збільшення власних ресурсних можливостей (зокрема й інноваційних), отримання ефективних результатів від реалізації програм та інших інструментів соціально-економічного розвитку — усе це спонукає громади вдаватися до нових варіантів і сценаріїв розвитку у стратегічній перспективі.

Імплементация іміджевого підходу до питань стратегічного планування розвитку територіальних громад розглядається як важлива складова політики органів місцевого самоврядування з огляду на його спроможність формувати позитивне реноме території та, відповідно, збільшувати її репутаційний капітал.

Деякі українські громади (Білокуракинська, Горішньоплавнівська, Коломийська, Кременська, Лиманська та ін.) вже активно торують шлях свого розвитку крізь реалізацію власних маркетингових стратегій, у яких прослідковується інноваційна складова, що часто зводиться до вирішення лише поточних проблем, наприклад ремонт будівель або доріг. Такий стан речей не відповідає повною мірою положенням певних стратегій розвитку на місцевому та регіональному рівнях, пріоритетами яких є підвищення конкурентоспроможності території та формування сприятливого інноваційного середовища в рамках забезпечення сталого розвитку.

До того ж аналіз положень маркетингових стратегій вказаних громад доводить їхній фрагментарний характер, оскільки вони здебільшого мають універсальний інструментарій для брендуння будь-якої території. Підтверджуючи вагомість такого підходу, необхідно за-

значити про ризик повторюваності для громад за умови бездумної імплементации даних норм у життя, що заважатиме території виділити себе поруч з конкурентами. Це може призвести до ототожнення громад (найчастіше в рамках відповідного регіону) в уяві потенційних споживачів й інвесторів, що заважатиме формуванню позитивного образу територіальної одиниці, а відтак — перешкоджатиме розширенню інноваційних можливостей для досягнення її сталого розвитку.

Орієнтація в питаннях розвитку територіальних громад на важливості їхніх унікальних іміджево-репутаційних характеристик, відмінних від конкурентів, сприятиме формуванню позитивного й привабливого іміджу даних локальних територій, розширенню можливостей для впровадження інновацій та покращення наявних економічних, соціальних та екологічних позицій. Вирішенню подібних завдань сприятиме імплементация таких маркетингових інструментів як ідентифікація та позиціонування до системи стратегічного планування розвитку громади, що через відповідні критерії та параметри здатні змінити уявлення про територію від негативного / нейтрального до позитивного й пізнаваного з метою мобілізації інноваційних можливостей, необхідних для забезпечення конкурентоспроможності та економічного зростання території.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методичні аспекти імплементации концепції сталого локального розвитку крізь призму інновацій досліджувалися сучасними закордонними та вітчизняними вченими, серед яких К. Гуо, Л. Ву й Д. Лорд [1], І. Заблодська [2, 3], З. Сірик і М. Пітюлич [4], В. Самойленко й Н. Корогода [5]. А до науково-теоретичної спадщини в контексті дослідження питань розвитку громад й інших локальних територій з точки зору маркетингу належать наукові праці І. Буднікевич [6], А. Джапутри й С. Молінілло [7], Г. Карпентера й С. Созуера [8], О. Коломицевої [9], Л. Панасенко [10], К. Янішевської й А. Інча [11].

Аналіз наукових праць щодо висвітлення особливостей маркетингового виміру розвитку локальних територіальних утворень дає змогу стверджувати про відсутність конкретного теоретико-методичного підґрунтя, пов'язаного з процесами ідентифікації та позиціонування територіальних громад, в якому систе-

матизація відповідних критеріїв і параметрів займає важливе місце. Позитивно оцінюючи наукові здобутки вчених-економістів зі вказаної проблематики, варто відзначити й дискретний рівень дослідження особливостей формування позитивного іміджу громад крізь призму їхнього інноваційного розвитку, тому дана наукова прогалина потребує усунення. Критерії ідентифікації та параметри позиціонування територіальних громад можуть розглядатися як ефективні інструменти для розширення наявних інноваційних можливостей, необхідних для забезпечення конкурентоспроможності та сталого розвитку територій, що зумовлює актуальність обраної тематики та мету даної статті.

Мета та теоретико-методологічне підґрунтя дослідження. Метою статті є систематизація критеріїв ідентифікації та параметрів позиціонування територіальних громад з інноваційної точки зору як складової частини методичного інструментарію для формування позитивного іміджу локальних територій в ендогенному та екзогенному середовищі.

Наукове дослідження реалізується крізь призму методологічної платформи: положень системного підходу (в основу якого покладено аналіз взаємозалежних показників, що віддзеркалюють стан розвитку громади та розглядають його складові як взаємопов'язані елементи територіальної інноваційно активної системи); комплексного підходу (громада розглядається як частина сталого та інноваційного розвитку відповідного регіону з урахуванням особливостей економічного, соціального, екологічного та іншого характеру, а також наявних факторів впливу ендогенного й екзогенного середовища); контрінтуїтивного методу системної динаміки Д. Форрестера (громада досліджується як складна система, процеси якої є контрінтуїтивними, тобто розглядаються через об'єктивну істину, встановлену науковими методами чи логікою). Елементи такої системи впливають один на одного, а її загальний стан визначається не лише взаємозв'язками між всіма елементами, але й всією історією існування й функціонування системи [12, с. 1870]; методу часткової рівноваги А. Маршалла (вибір критеріїв і параметрів здійснюється за принципом достатності, тобто з урахуванням ступеня впливу кожного з них на стан функціонування й розвитку

територіальної громади); принципу сталої нерівноваги (віддзеркалює ступінь динамічності критеріїв ідентифікації й параметрів позиціонування територіальної громади, що забезпечують розвиток всієї системи) та принципу емерджентності (допускає незначну розбіжність локальних оптимумів з оптимумом загальної системи) [13, с. 84—85].

Аналіз теоретико-методичних аспектів дослідження маркетингового інструментарію суб'єктів господарювання місцевого рівня створив передумови для формування й висунення наукової гіпотези про можливість визначення критеріїв ідентифікації й параметрів позиціонування територіальної громади за умови дослідження останньої як складної інноваційно активної системи, що характеризується емерджентністю й, одночасно, формуванням синергетичних метасистемних зв'язків між її елементами, які потребують впорядкування.

Упорядкування критеріїв і параметрів пропонується здійснювати шляхом їхньої систематизації, тобто діяльності, у процесі якої досліджувані об'єкти організовуються в певну систему на основі вибраного принципу. Серед усіх видів систематизації доцільно зупинитися на найважливішому — класифікації, враховуючи її здатність розподіляти всі визначені елементи за структурними частинами на основі встановлення подібності та відмінності між ними. Серед багатомірної статистичної площини, до якої відносять класифікацію, особливого значення набувають завдання дискримінантного аналізу, що полягає в пошуку правил, за яким спостережуваний об'єкт може бути віднесений до одного зі заданих класів [14, с. 21—22]. Так, першочергове розділення визначених елементів ідентифікації й позиціонування пропонується здійснити за допомогою використання такого семантичного таксону як «клас». Окрім того, процедуру систематизації відповідних критеріїв і параметрів доцільно здійснити за певними класифікаційними ознаками метасистеми (громади) та довести їх до певної внутрішньої узгодженості із відображенням взаємозв'язків, що визначається такою закономірністю:

$$S = [W, M, P, R, \alpha, Str(Org), Ier, E, G, B, I, C] \quad (1),$$

де S — систематизація елементів дослідження; W — цілісність системи; M — елементи, мно-

жинність членування яких розкриває аспекти системи; *P* — властивості елементів (класів); *R* — відносини всередині системи; *a* — зв'язок досліджуваної системи з іншими системами; *Str(Org)* — структура системи; *Ier* — ієрархічна будова системи; *E* — взаємодія з метою дослідження (*G*); *B* — поведінка системи, зокрема її розвиток; *I* — інформаційний аспект функціонування системи; *C* — управління системою.

Така логіка процесу систематизації характеризується цілісністю системи та означає, що досліджуваний об'єкт має інтегральні властивості [15], тому впорядкування критеріїв ідентифікації й параметрів позиціонування громади шляхом їхньої систематизації тісно корелює із висунутою науковою гіпотезою, оскільки ґрунтується на встановленні причинно-наслідкових відносин між досліджуваними елементами, що дає змогу розглядати критерії й параметри як частини територіальної метасистеми. А графічне відображення систематизації критеріїв ідентифікації й параметрів позиціонування громади запропоновано здійснювати шляхом побудови класифікаційних схем, які слугують інструментом перевірки наукових гіпотез шляхом перенесення абстрактних об'єктів з областей теоретичного знання і з'єднання їх у новій «сітці відносин» як взаємопов'язаних елементів [16, с. 15].

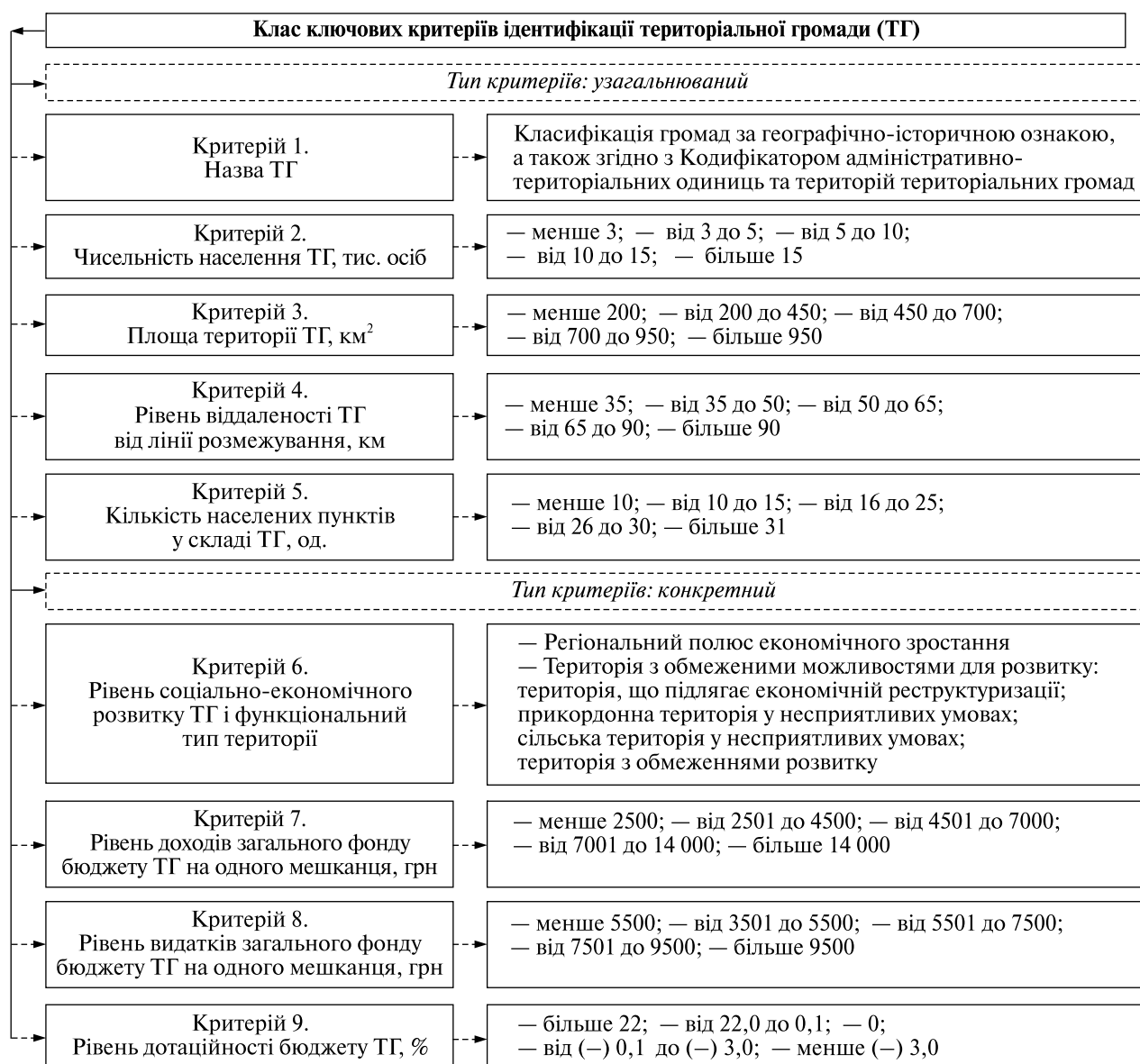
Результати дослідження. Формування позитивного іміджу територіальних громад розпочинається з визначення та впорядкування критеріїв їхньої ідентифікації. Критерії ідентифікації представляють собою конкретні показники, завдання яких полягає в допомозі потенційним споживачам виокремити конкретну територіальну громаду поміж усіх інших, наділивши її відповідними характеристиками, відмінними від ознак інших адміністративно-територіальних одиниць базового рівня управління.

Процес визначення таких критеріїв перебуває в залежності від наявних інституціональних фреймів функціонування та розвитку територіальних громад. Так, несистемне висвітлення особливостей стратегічного планування розвитку громад у положеннях чинних нормативно-правових актів, а також відповідних аналітичних, статистичних та інших інформаційних джерел значно звужують можливості пошуку альтернатив у виборі оптимальних

критеріїв ідентифікації. Дискретність висвітлення унікальних характеристик, які дають можливість виокремити громаду серед багатьох інших на основі сформованої наукової гіпотези, обґрунтовує вибір таких критеріїв ідентифікації, що формують першочергове уявлення про територіальну одиницю: назва громади, її чисельність, площа території громади, кількість населених пунктів у складі громади, рівень соціально-економічного розвитку і функціональний тип території, рівень доходів і видатків загального фонду бюджету громади на одного мешканця, рівень дотаційності бюджету громади.

Даний перелік є фундаментом, на якому будуватиметься образ громади, його варто розширювати відповідно до змін соціально-економічного, адміністративного, інституціонального характеру. А оскільки питання забезпечення ефективного розвитку економічних систем різного рівня управління останніми роками тісно пов'язані з інноваційним потенціалом, то вказаний перелік рекомендується доповнити критеріями специфічної природи (за наявності). Кожна локальна територія функціонує в рамках відповідних регіонів, що прагнуть до забезпечення свого сталого та інноваційного розвитку, тому й розвиток громади набуває власних виняткових рис. Наприклад, для ідентифікації прикордонних територіальних громад з інноваційної точки зору важливим стане критерій віддаленості від державного кордону (впливає на можливості для існування та розвитку успішних інноваційних підприємств і кластерів), для гірських та приморських територій — середньорічна кількість туристів чи відпочивальників (має вплив на рівень масштабування інноваційних туристичних продуктів (процесів) та їхнє швидке виведення на ринок); для громад постконфліктних територій Луганської та Донецької областей — рівень віддаленості від лінії розмежування (позначається на формуванні сприятливих і безпечних умов для активізації інноваційної діяльності територій).

Група визначених критеріїв ідентифікації може вважатися основною, оскільки одразу зможе надати уявлення про стан функціонування та розвитку громади, а кожен з критеріїв окремо допоможе виявити такі характеристики території, за якими саме її можна пізнати. З метою розширення уявлення про отриману

Рис. 1. Класифікаційна схема критеріїв ідентифікації територіальних громад (клас ключових критеріїв) (розроблено авторами)

інформацію за вказаними критеріями пропонується також сформулювати окрему, допоміжну групу елементів, які виконуватимуть функцію доповнення й деталізації по відношенню до перших. Так, фінансову складову розвитку громади можна деталізувати через такі статистичні показники: рівень капітальних видатків на одного мешканця, питома вага капітальних видатків у загальних видатках об'єднаних територіальних громад (далі ОТГ); соціально-економічну складову через чисельність учнів, що навчаються в закладах освіти; кількість закладів освіти, охорони здоров'я та культури й спорту в ОТГ. У майбутньому на етапі позиціонування території доцільно звернути увагу

на визначені критерії ідентифікації для того, щоб розробити альтернативні шляхи для підвищення рівня інноваційної, інвестиційної, туристичної, соціокультурної, екологічної та інших видів привабливості громади та сформувати її позитивний імідж.

Зазначені аргументи дали змогу здійснити аналіз, синтез, узагальнення й порівняння визначених критеріїв ідентифікації територіальної громади та систематизувати їх шляхом побудови відповідної класифікаційної схеми, в основу якої покладено спадний ієрархічний ланцюжок класифікаційних таксонів «клас — тип — критерій — результат (значення) критерія» [5, с. 31] (рис. 1).

Першим класифікаційним таксоном у пред- ставленому спадному ієрархічному ланцюжку для ідентифікації громади виступає *клас критеріїв*, який пропонується розділяти на ключові та допоміжні залежно від їхнього призначення.

Так, клас ключових критеріїв чинить безпосередній вплив на процес ідентифікації території, оскільки першочергово розпізнає та засвідчує конкретну громаду як базовий елемент системи місцевого самоврядування, визначає її профіль. Останній може бути сформований на основі наявних соціально-територіальних розбіжностей порівняно з іншими аналогічними одиницями за сукупністю адміністративно-географічних, демографічних, соціально-економічних й інших ознак. Натомість клас допоміжних критеріїв має на меті доповнити своїм змістовним наповненням окремі сегменти ключових критеріїв з економічної, соціальної, екологічної та іншої точки зору, деталізувати їх та слугувати додатковою базою для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень.

Тип критеріїв є другим елементом класифікаційної схеми, призначеної для ідентифікації територіальної громади, та характеризує типологічні властивості даних суб'єктів господарювання місцевого рівня. Такі властивості було виявлено шляхом аналізу положень чинних нормативно-правових актів державного й локального рівнів, звітних документів, статистичних, аналітичних й інших інформаційних джерел з питань функціонування та розвитку територіальних громад України на основі застосування аналітико-синтетичного методу наукового пізнання шляхом узагальнення, уточнення й розвитку наявних уявлень про типологію як елемент класифікації.

Враховуючи метасистемну природу процесу систематизації та зв'язок між його елементами для цілей ідентифікації територіальних громад, запропоновано дві типологічні класифікаційні категорії критеріїв: узагальнювана та конкретна. Узагальнюваний тип об'єднує в собі критерії, що характеризують результативність діяльності громади як економічної системи загалом. Необхідність використання даного типу для цілей ідентифікації території є беззаперечною з огляду на його комплексну сутність, що використовується з метою удосконалення або трансформації уявлення про

дану систему загалом. Насамперед конкретний тип критеріїв ідентифікації громади надає можливість сконцентрувати увагу на аналізі й обґрунтуванні відповідних рішень у контексті розвитку окремих напрямів життєдіяльності (економічного, соціального, екологічного, інноваційного, фінансового та ін.).

Наступним елементом ієрархічної систематики постає безпосередньо сам *критерій ідентифікації* громади. Типологічний класифікаційний поділ, результати аналізу даних щомісячного Моніторингу процесу децентралізації та реформування місцевого самоврядування Міністерства розвитку громад та територій України [17], положень чинних стратегій розвитку українських територіальних громад дозволили систематизувати у клас ключових критеріїв ідентифікації дев'ять сегментів, кожному з якого відповідає конкретна ознака громади:

а) назва, чисельність, площа території, рівень віддаленості громади від лінії розмежування та кількість населених пунктів у складі ОТГ (критерій узагальнюваного типу);

б) рівень соціально-економічного розвитку ОТГ і функціональний тип території, рівень доходів загального фонду бюджету ОТГ на одного мешканця, рівень видатків загального фонду бюджету ОТГ на одного мешканця, рівень дотаційності бюджету ОТГ (критерій конкретного типу).

Щодо класу допоміжних критеріїв, то згідно з його похідним призначенням доцільно виділити в його структурі лише конкретний тип показників, які систематизують, удосконалюють та розширюють уявлення (за необхідності) про ключові критерії ідентифікації громади (рис. 2).

Конкретний тип допоміжних критеріїв спирається на такі показники: рівень капітальних видатків на одного мешканця, питома вага капітальних видатків у загальних видатках громади, чисельність учнів, що навчаються в закладах освіти, кількість закладів освіти, охорони здоров'я та культури й спорту в громаді. Безперечно, даний перелік не є вичерпним, його змістовне наповнення та структурно-логічна послідовність підлягають модифікації відповідно до сценаріїв інноваційного розвитку територіальних громад.

Результат (значення) критеріїв визначається останнім класифікаційним таксоном у процесі ідентифікації громади й набуває кількіс-

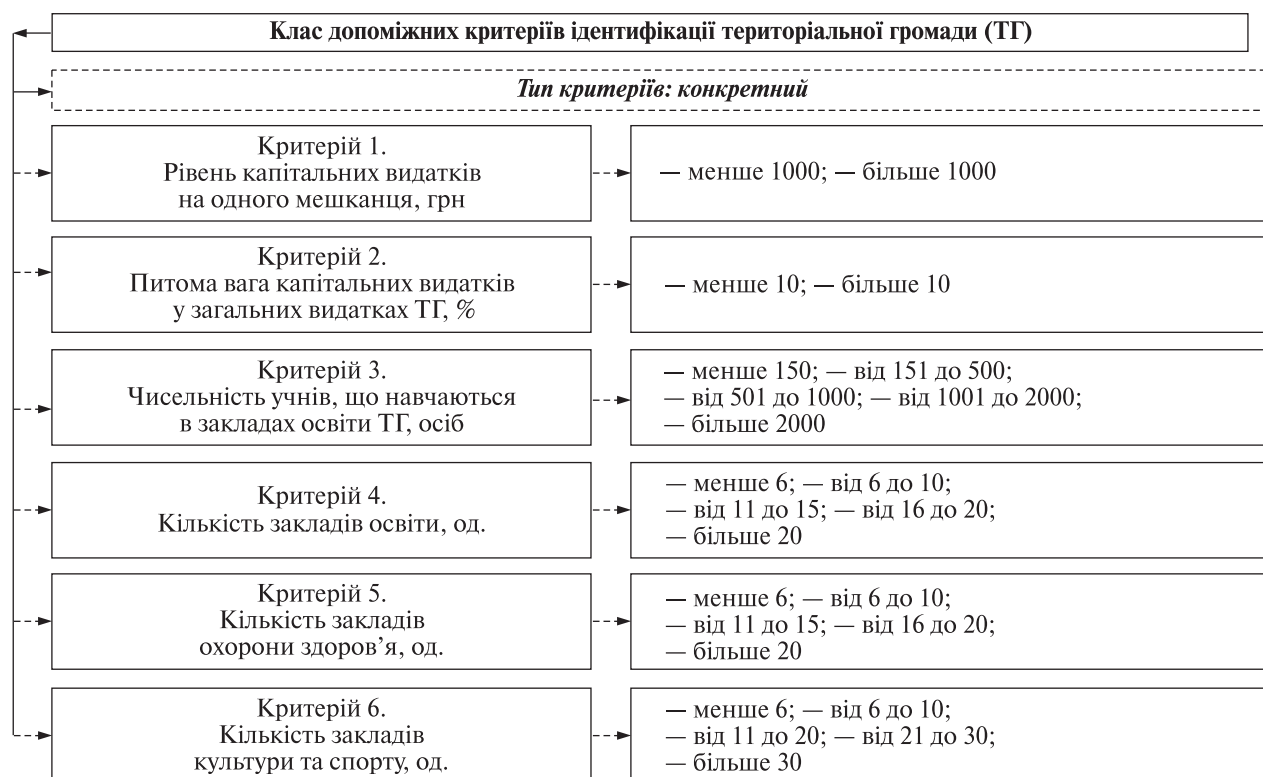

Рис. 2. Класифікаційна схема критеріїв ідентифікації територіальних громад (клас допоміжних критеріїв) (розроблено авторами)

них та якісних характеристик відповідно до кожного вищепредставленого елемента. Так, діапазон та значення кількісних критеріїв спираються на результати аналізу наявних даних (станом на 01.01.2021) згідно з методологічними і аналітичними поясненнями, статистичних видань, які найповніше характеризують стан розвитку громади. Ще два критерії — назва громади, а також рівень соціально-економічного розвитку й функціональний тип території — мають якісні значення, визначені відповідно до положень Кодифікатора адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад, затвердженого наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 26.11.2020 № 290, а також проекту Закону України «Про особливості стимулювання регіонального розвитку» (реєстр. № 5649 від 10.06.2021).

Особливу увагу слід приділити нормам вказаного законопроекту, що перебуває наразі на розгляді Верховної Ради України, оскільки він передбачає поділ територій за рівнем соціально-економічного розвитку, який може стати домінантою серед інших критеріальних ознак ідентифікації з огляду на її вирішальну роль в

процесі підвищення конкурентоспроможності та забезпечення сталого й інноваційного розвитку громади. Так, за вказаною ознакою пропонується виділяти окремі типи територій, що потребують особливої уваги з боку держави:

1. Регіональні полюси економічного зростання — мікрорегіон, територіальна громада, що характеризується значно кращими демографічними, соціально-економічними показниками розвитку порівняно з іншими подібними територіями регіону, зростання яких позитивно впливає на суміжні території та регіон загалом.

2. Території з обмеженими можливостями для розвитку, що мають свій поділ за певним функціональним типом: територія, що підлягає економічній реструктуризації; прикордонні території у несприятливих умовах (до такого типу відносяться і території, що розташовані уздовж лінії розмежування); сільські території у несприятливих умовах; території з обмеженнями розвитку [18].

Акцентування уваги на вказаних критеріях ідентифікації виступає важливою передумовою для забезпечення інноваційного розвитку громади, оскільки процес формування й під-

тримки регіональних полюсів економічного зростання міститиме в своїй основі реалізацію проєктів саме з інноваційним фундаментом для прискореного економічного зростання кожної громади та регіону загалом. Натомість, перетворення територіальної громади, яка має обмежені можливості для розвитку, в регіональний полюс економічного зростання — у край амбітна й важлива мета, до якої варто прагнути представникам кожного суб'єкта місцевого самоврядування в нашій країні, тому даний критерій потребує прискіпливого ставлення з боку представників громад як інноваційного драйвера успішної ідентифікації громади для підвищення її конкурентоздатності порівняно з аналогічними адміністративно-територіальними одиницями.

Завершення реформи децентралізації влади створило можливості для територіальних громад у частині обираючи ними стратегічних й тактичних векторів формування власної спроможності та планування свого розвитку. Для забезпечення самодостатності територіальним громадам важливо прокласти свій шлях крізь призму надбання позитивних іміджевих характеристик економічного, соціального, екологічного спрямування відповідно до концепції сталого розвитку. Так, у даному контексті все більшої потреби набуває накопичення й примноження репутаційного капіталу, підвищення інноваційного потенціалу локальних територій і країни загалом [19], де ефективно позиціонування територіальних громад займає одне з провідних місць. Тому наступний етап формування позитивного іміджу територіальних громад полягає в систематизації параметрів їхнього позиціонування.

Варто зазначити, що на відміну від процесу ідентифікації, позиціонування територіальних громад супроводжується визначенням таких ознак (параметрів), за допомогою яких можна визначити унікальність тієї чи іншої території для поширення даної інформації в ендегенному й екзогенному середовищі [2, с. 15—16]. Тобто параметрами позиціонування слугуватимуть такі ознаки, які зможуть лягти в основу формування максимально ефектної позиції визначеної громади серед багатьох її конкурентів. Крім того, науково-практичний інструментарій визначення й систематизації параметрів позиціонування громад повинен відповідати сучасним викликам і тен-

денціям розвитку локальних територій, тому даний процес доцільно досліджувати саме крізь призму концепції сталого розвитку, застосовуючи економічні, соціальні та екологічні переваги.

Фрейми функціонування та розвитку територіальних громад інституціонального характеру в Україні чинять звужувальний вплив не тільки на етапі вибору критеріїв ідентифікації громади, але й створюють негативні (обмежувальні) передумови для реалізації другого етапу формування позитивного іміджу локальних територій — визначення параметрів їхнього позиціонування. Результати аналізу наявних статистичних й аналітичних джерел з вказаної проблематики дали можливість синтезувати, узагальнити й порівняти індикатори розвитку громади між собою, дослідити їх крізь призму просторово-часової безперервності, взаємозалежності й компліментарності, що сформувало підґрунтя для виокремлення параметрів позиціонування громад з урахуванням інформативності кожного з них для аналізу економічної, соціальної та екологічної складових розвитку громад. Це дало змогу акцентувати увагу на параметрах, за допомогою яких можна віднайти ті унікальні характеристики, які вирізнятимуть громаду серед конкурентів, вигідно підкресливши її образ, та сформуують у подальшому шляхи для підвищення її інноваційної активності:

Економічні: доходи та видатки загального фонду на одного мешканця, грн; рівень дотацій бюджетів (питома вага базової / реверсної дотації у доходах), %; кількість підприємств (великий і середній бізнес) на 1000 осіб населення, од.; кількість приватних підприємств (малий бізнес) на 1000 осіб населення, од.; середня заробітна плата за місяць, грн.; частка автошляхів з твердим покриттям у загальній протяжності доріг територіальної громади, %; частка домогосподарств, забезпечених централізованим водопостачанням, у загальній кількості домогосподарств територіальної громади, %; частка домогосподарств, забезпечених централізованим газопостачанням, у їхній загальній кількості, %.

Соціальні: кількість закладів соціальної інфраструктури, що утримуються за рахунок бюджету органів місцевого самоврядування на 1000 осіб населення, од.; кількість лікарів загальної практики сімейних лікарів на 1000 осіб

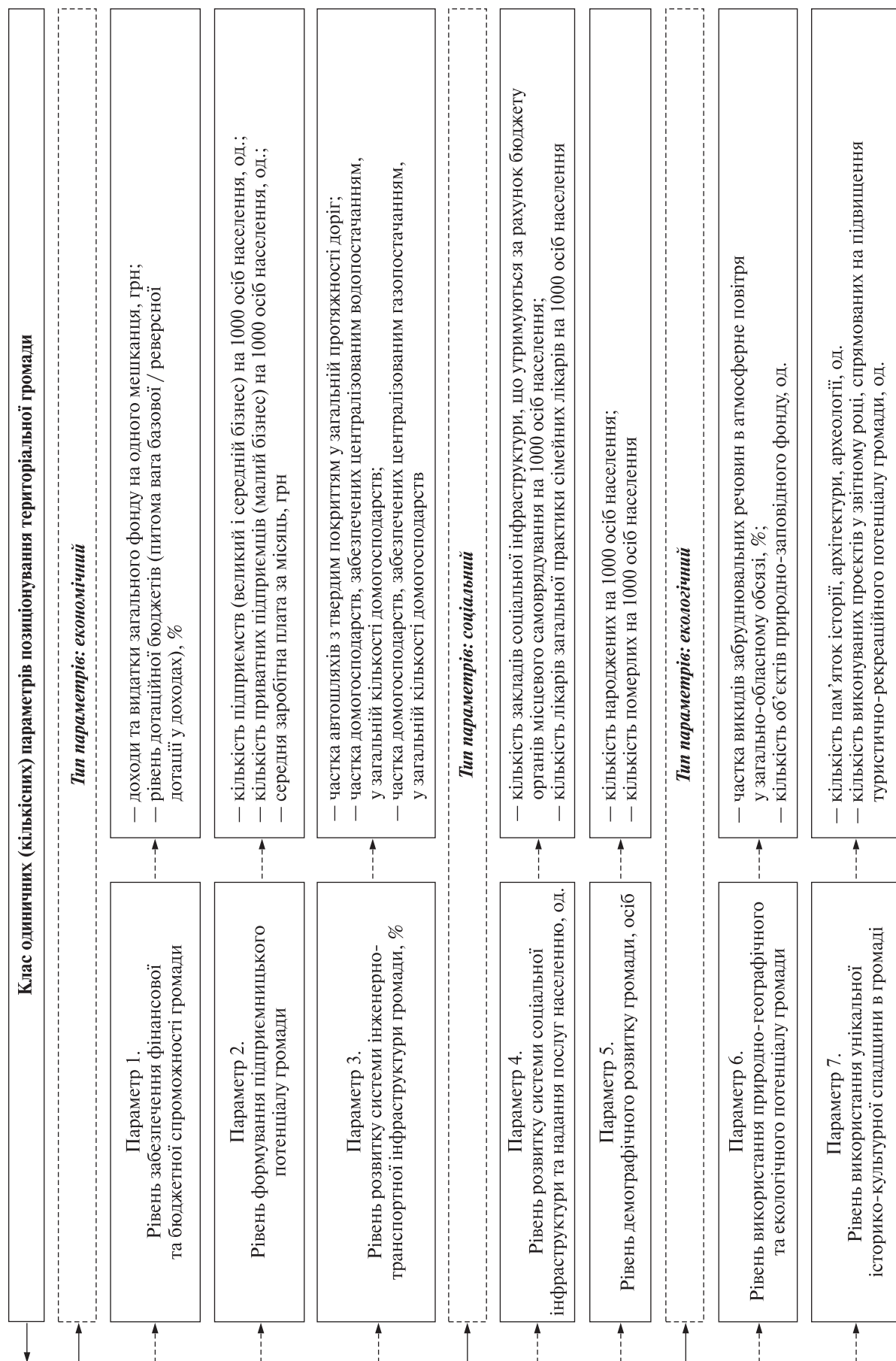

Рис. 3. Класифікаційна схема параметрів позиціонування територіальних громад (клас одиничних параметрів) (розроблено авторами)

населення, од.; кількість народжених та померлих на 1000 осіб населення, од.

Екологічні: частка викидів забруднювальних речовин в атмосферне повітря у загально-обласному обсязі, %; кількість об'єктів природно-заповідного фонду, од.; кількість пам'яток історії, архітектури, археології, од.; кількість виконуваних проєктів у 2019 р., спрямованих на підвищення туристично-рекреаційного потенціалу громади, од.

Теоретико-методологічне підґрунтя, відображене на початку дослідження, а також результати аналізу наукових праць щодо висвітлення особливостей розвитку локальної економіки обґрунтовують систематизацію параметрів позиціонування громад, запропонувавши, як і на попередньому етапі ідентифікації, спадний ієрархічний ланцюжок класифікаційних таксонів «клас — тип — параметр — результат (значення) параметрів». Окрім того, реалізація етапів аналізу, синтезу, узагальнення й порівняння елементів офіційної статистичної бази та чинних нормативно-правових положень дала змогу дійти висновку про важливість не тільки об'єктивного (фактичного) стану функціонування й розвитку громади для забезпечення її сталого та інноваційного розвитку, але й її ментального сприйняття цільовими групами споживачів. Це обґрунтовує врахування як кількісних, так і якісних індикаторів у процесі побудови класифікаційної схеми параметрів позиціонування територіальних громад, виділивши *два класи* параметрів: одиничний та комплексний (рис. 3, 4).

Клас одиничних параметрів є системою кількісних показників (абсолютних величин), кожен з яких характеризує окрему сферу функціонування й розвитку громади (розвиток інфраструктури, підприємництва, туристично-рекреаційний потенціал та ін.) з найчіткішою інноваційною спрямованістю для визначення її найкращої й найсильнішої позиції. Відмінною рисою даного класу параметрів є їхнє чітке наукове обґрунтування та наявність офіційного унормування (згідно з наявною статистичною й аналітичною базою даних). Натомість комплексні параметри позиціонування громади, що становлять окремий клас, мають якісне вираження (відносні величини), оскільки за своїм змістовним наповненням вони є складнішими (можуть складатися з декількох одиничних елементів).

В основі кожного комплексного параметра — сумарний ефект від застосування його складових, для оцінювання якого найчастіше використовується експертний метод. Застосування такого методичного інструменту стане доцільним для аналізу саме комплексних параметрів з огляду на їхню неформалізовану природу [12, с. 343].

Важливість стратегічної перспективи для формування позитивного іміджу локальних територій в Україні ґрунтується на імперативній імплементації положень концепції сталого розвитку та підвищенні інноваційної активності територій, що обґрунтовує *типологізацію параметрів позиціонування громад* шляхом виділення трьох елементів: економічного, соціального та екологічного. Класифікаційний таксон «тип параметрів позиціонування» покликаний визначити загалом один з трьох ключових напрямів формування привабливого іміджу громади, в рамках якого майбутній вектор інноваційного розвитку території буде найуспішнішим й найефективнішим.

Типологізація елементів класифікаційної схеми розкривається безпосередньо за допомогою *параметрів* позиціонування — сегментів у спадному таксономічному елементі з відповідною назвою. Серед одиничних статистично обґрунтованих параметрів виділяються ті, що відображують стан найважливіших сфер життєдіяльності громади, в які найефективніше можна імплементувати інноваційні елементи. Так, економічну площину для позиціонування представляють параметри, які демонструють рівень забезпечення фінансової та бюджетної спроможності, рівень формування підприємницького потенціалу та рівень розвитку системи інженерно-транспортної інфраструктури громади; соціальну складову наповнюють параметри, що окреслюють рівень розвитку системи соціальної інфраструктури та надання послуг населенню й рівень демографічного розвитку громади; до екологічних параметрів відносяться ті, що забезпечують інформацію про рівень використання природно-географічного й екологічного потенціалу громади, а також про рівень використання її унікальної історико-культурної спадщини.

Кожен з семи представлених параметрів позиціонування виражається через відповідні статистичні показники. А клас комплексних таксонів підкріплюється насамперед суб'єк-

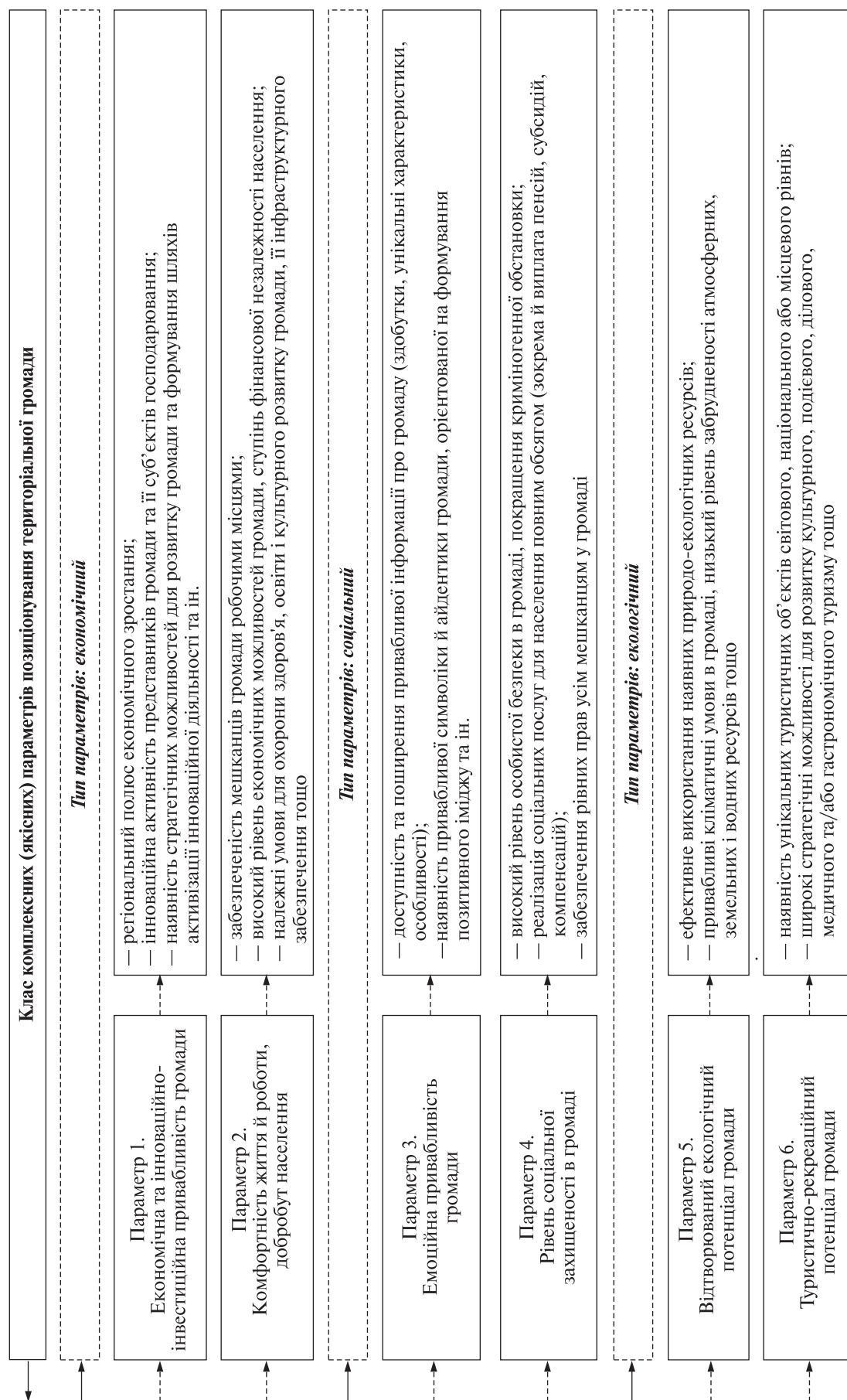

Рис. 4. Класифікаційна схема параметрів позиціонування територіальних громад (клас комплексних параметрів) (розроблено авторами)

тивним відношенням цільових груп споживачів, що сприятиме визначенню унікальних векторів привабливості громади в рамках таких складних за структурою якісних параметрів:

а) економічний тип параметрів:

— економічна та інноваційно-інвестиційна привабливість громади;

— комфортність життя й роботи, добробут населення;

б) соціальний тип параметрів:

— емоційна привабливість території;

— рівень соціальної захищеності в громаді;

в) екологічний тип параметрів:

— відтворюваний екологічний потенціал;

— туристично-рекреаційний потенціал громади.

Кожен з наведених комплексних параметрів (рис. 4) деталізується шляхом аналізу інтегральних показників, які детерміновано на основі дослідження трендів локальної економіки, її структурної трансформації та ключових положень стратегічних документів розвитку територіальних громад України. Наприклад, економічний тип якісних параметрів позиціонування територіальних громад характеризує поділ територій за рівнем соціально-економічного розвитку згідно з положеннями проекту Закону України № 5649 від 10.06.2021 «Про особливості стимулювання регіонального розвитку» [18], які досліджувалися з метою ідентифікації громад. Однак, на відміну від ідентифікації, для ефективного позиціонування можуть використовуватися лише такі типи територій: як регіональні полюси економічного зростання, тобто громади, що характеризуються значно кращими показниками розвитку порівняно з іншими подібними територіями регіону.

Натомість позиціонування громад за низьким рівнем соціально-економічного розвитку (як територій з обмеженими можливостями) постає неможливим, оскільки не сприятиме покращенню наявного іміджу територій та навіть може спровокувати його погіршення.

Висновки. Аналіз результатів наукових досліджень щодо особливостей просторового розвитку екстраполюється на необхідність формування інноваційно-привабливого іміджу локальних територій особливо тепер, коли вже завершено процес об'єднання територіальних громад згідно з реформою децентралізації, а тому вони потребують наукової й експертної

допомоги в питаннях планування свого сталого розвитку та посилення власних інноваційних позицій з економічної, соціальної та екологічної точки зору. Підвищення рівня відповідальності органів місцевого самоврядування, конкурентна боротьба з аналогічними адміністративно-територіальними одиницями за збільшення власних ресурсних можливостей, пошук інноваційних драйверів для забезпечення економічного та соціального розвитку зумовлюють важливість застосування маркетингового підходу до планування розвитку громад з метою покращення їхніх іміджево-репутаційних характеристик.

Систематизація критеріїв ідентифікації постає першим етапом у процесі формування позитивного іміджу територіальних громад, реалізація якого сприятиме перетворенню визначених особливостей у конкретні параметри, в які громада зможе імплементувати інноваційні елементи для найефективнішого позиціонування в ендегенному та екзогенному середовищі. Дані кроки сприятимуть посиленню іміджево-репутаційних характеристик громади та набуттю рис конкурентоспроможної територіальної одиниці.

Закордонні й вітчизняні наукові здобутки, положення чинної нормативно-правової та статистичної бази України обумовили систематизацію критеріїв ідентифікації й параметрів позиціонування територіальних громад на основі класифікаційного поділу елементів, запропонувавши відповідні спадні ієрархічні ланцюжки таксонів: «клас — тип — критерій — результат (значення) критеріїв» та «клас — тип — параметр — результат (значення) параметрів». Це дало можливість побудувати відповідні класифікаційні схеми, покликані стати частиною теоретико-методичного інструментарію для формування інноваційно-привабливого іміджу громад, відмінного від конкурентів.

Систематизація критеріїв ідентифікації й параметрів позиціонування шляхом типологізації класифікаційних таксонів дала змогу проаналізувати територіальну громаду з точки зору метасистемного підходу та виокремити об'єктивно наявні взаємозв'язки між елементами даної системи. Аналіз класифікаційних схем критеріїв ідентифікації й параметрів позиціонування, побудованих на даній основі, дав змогу обґрунтувати їхню компліментарність, аргументувати цінність самого процесу

позиціонування території крізь призму його здатності задовольняти запити цільових груп споживачів, а також довести важливість сумісного застосування ключових і допоміжних

критеріїв, одиничних і комплексних параметрів для покращення інноваційної активності громади та визначення ключових позицій її розвитку у стратегічній перспективі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Guo X., Wu L., Lord D. Generalized criteria for evaluating hotspot identification methods. *Accident Analysis & Prevention*. 2020. Vol. 145. P. 1056-1084. <https://doi.org/10.1016/j.aap.2020.105684>
2. Заблодська І.В., Гречана С.І. Розбудова об'єднаних територіальних громад Луганщини за допомогою інструментів ідентифікації. *Економічний вісник Донбасу*. 2020. № 2 (60). С. 10—18. [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2020-2\(60\)-10-18](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2020-2(60)-10-18)
3. Zabłodska I., Rohozian Yu., Melnykova O. et al. Territorial dimension for sustainable development of infrastructure enterprises: information and administrative Component. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2021. Vol. 43. № 3. P. 354-362. <https://doi.org/10.15544/mts.2021.32>
4. Siryk Z., Pityulichc M., Popadynets N., Chakii O., Irtysheva I. et al. Decentralization of local self-government under the conditions of administrative-territorial reform in Ukraine. *Accounting*. 2021. Vol. 7. № 4. P. 781-790. <https://doi.org/10.5267/j.ac.2021.2.006>
5. Самойленко В., Корогода Н. Регіональні та локальні екомережі: підручник. Київ: ЛОГОС, 2013. 192 с.
6. Буднікевич І.М., Черданцева І.Г. Сегментація в маркетингу сільських та міських територій як основа позиціонування територіального продукту. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2016. Вип. 6. С. 13—18.
7. Japutra A., Molinillo S. Responsible and active brand personality: On the relationships with brand experience and key relationship constructs. *Journal of Business Research*. 2019. Vol. 99. P. 464-471. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2017.08.027>
8. Carpenter G., Sozuer S., Kopalle P., McAlister L., Lehmann D. The past, present, and future of marketing strategy. *Marketing Letters*. 2020. Vol. 31. № 2. P. 163-174. <https://doi.org/10.1007/s11002-020-09529-5>
9. Kolomytseva O. Positioning of regions of Ukraine in competitive environment. *Proceedings of the 1st International Conference Contemporary Issues in Theory and Practice of Management: CITPM 2016*. Czestochawa, Poland (April 21-22, 2016). P. 203-209.
10. Панасенко Л.М. Позиціонування території на основі використання можливостей мережі інтернет. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2014. № 7 (5). С. 187—189.
11. Janiszewska K., Insch A. The strategic importance of brand positioning in the place brand concept — elements, structure and application of the positioning statement. *Journal of International Studies*. 2012. Vol. 5. № 1. P. 9—19. <https://doi.org/10.14254/2071-8330.2012/5-1/2>
12. Baumstark S., Schneider G., Schratz K., Zimmermann D. Effective Slow Dynamics Models for a Class of Dispersive Systems. *Journal of Dynamics and Differential Equations*. 2020. Vol. 32. P. 1867-1899. <https://doi.org/10.1007/s10884-019-09791-w>
13. Savchenko V. Study of the stationarity of random time series using the principle of the information-divergence minimum. *Radiophys Quantum*. 2017. Vol. 60. P. 81-87. <https://doi.org/10.1007/s11141-017-9778-y>
14. Eichler A., Zapata-Cardona L. Empirical Research in Statistics Education. Empirical Research in Statistics Education. ICME-13 Topical Surveys. Springer, Cham, 2016. P. 1-37. https://doi.org/10.1007/978-3-319-38968-4_1
15. Milán-García J., Uribe-Toril J., Ruiz-Real J., Valenciano P. Sustainable local development: an overview of the state of knowledge. *Resources*. 2019. Vol. 8. № 31. <https://doi.org/10.3390/resources8010031>
16. Щербин В.К. Классификационные схемы социальной реальности и текстовые способы их экспликации. *Социология*. 2012. № 4. С. 13—27.
17. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування: Загальна інформація. *Децентралізація дає можливості*. 2021. URL: <https://decentralization.gov.ua/mainmonitoring#main-info> (дата звернення: 19.09.2021).
18. Про особливості стимулювання регіонального розвитку: проект Закону України (реєстр. № 5649 від 10.06.2021). *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72199 (дата звернення: 27.09.2021).
19. Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 № 526-р. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text> (дата звернення: 26.09.2021).

Надійшла 30.09.2021

REFERENCES

1. Guo X., Wu L., Lord D. Generalized criteria for evaluating hotspot identification methods. *Accident Analysis & Prevention*. 2020. Vol. 145. P. 1056-1084. <https://doi.org/10.1016/j.aap.2020.105684>
2. Zablodska I.V., Hrechana S.I. Rozbudova obiednanykh terytorialnykh hromad Luhanshchyny za dopomohoiu instrumentiv identyfikatsii. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu*. 2020. No. 2 (60). P. 10-18. [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2020-2\(60\)-10-18](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2020-2(60)-10-18) [in Ukrainian].
3. Zablodska I., Rohozian Yu., Melnykova O. et al. Territorial dimension for sustainable development of infrastructure enterprises: information and administrative Component. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2021. Vol. 43. No. 3. P. 354-362. <https://doi.org/10.15544/mts.2021.32>
4. Siryk Z., Pityulich M., Popadynets N., Chakii O., Irtysheva I. et al. Decentralization of local self-government under the conditions of administrative-territorial reform in Ukraine. *Accounting*. 2021. Vol. 7. No. 4. P. 781-790. <https://doi.org/10.5267/j.ac.2021.2.006>
5. Samoilenko V., Korohoda N. Rehionalni ta lokalni ekomerezhi: pidruchnyk. Kyiv: LOHOS, 2013. 192 p. [in Ukrainian].
6. Budnikevych I.M., Cherdantseva I.H. Sehmentatsiia v marketynhu silskykh ta miskykh terytorii yak osnovapozytsionuvannia terytorialnoho produktu. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*. 2016. Iss. 6. P. 13-18 [in Ukrainian].
7. Japutra A., Molinillo S. Responsible and active brand personality: On the relationships with brand experience and key relationship constructs. *Journal of Business Research*. 2019. Vol. 99. P. 464-471. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2017.08.027>
8. Carpenter G., Sozuer S., Kopalle P., McAlister L., Lehmann D. The past, present, and future of marketing strategy. *Marketing Letters*. 2020. Vol. 31. No. 2. P. 163-174. <https://doi.org/10.1007/s11002-020-09529-5>
9. Kolomytseva O. Positioning of regions of Ukraine in competitive environment. *Proceedings of the 1st International Conference Contemporary Issues in Theory and Practice of Management: CITPM 2016*. Czestochawa, Poland (April 21-22, 2016). P. 203-209.
10. Panasenko L.M. Pozytsionuvannia terytorii na osnovi vykorystannia mozhlyvosti merezhi internet. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky*. 2014. No. 7 (5). P. 187-189 [in Ukrainian].
11. Janiszewska K., Insch A. The strategic importance of brand positioning in the place brand concept – elements, structure and application of the positioning statement. *Journal of International Studies*. 2012. Vol. 5. No. 1. P. 9-19. <https://doi.org/10.14254/2071-8330.2012/5-1/2>
12. Baumstark S., Schneider G., Schratz K., Zimmermann D. Effective Slow Dynamics Models for a Class of Dispersive Systems. *Journal of Dynamics and Differential Equations*. 2020. Vol. 32. P. 1867-1899. <https://doi.org/10.1007/s10884-019-09791-w>
13. Savchenko V. Study of the stationarity of random time series using the principle of the information-divergence minimum. *Radiophys Quantum*. 2017. Vol. 60. P. 81-87. <https://doi.org/10.1007/s11141-017-9778-y>
14. Eichler A., Zapata-Cardona L. Empirical Research in Statistics Education. Empirical Research in Statistics Education. ICME-13 Topical Surveys. Springer, Cham, 2016. P. 1-37. https://doi.org/10.1007/978-3-319-38968-4_1
15. Milán-García J., Uribe-Toril J., Ruiz-Real J., Valenciano P. Sustainable local development: an overview of the state of knowledge. *Resources*. 2019. Vol. 8. No. 31. <https://doi.org/10.3390/resources8010031>
16. Shherbin V.K. Klassifikacionnye shemy social'noj real'nosti i tekstovye sposoby ih jeksplikacii. *Sociologija*. 2012. No. 4. P. 13-27 [in Russian].
17. Monitorynh protsesu detsentralizatsii vlady ta reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia: Zahalna informatsiia. Detsentralizatsiia daie mozhlyvosti. 2021. URL: <https://decentralization.gov.ua/mainmonitoring#main-info> [in Ukrainian].
18. Pro osoblyvosti stymuliuвання rehionalnoho rozvytku: proiekt Zakonu Ukrainy (reiestr. No. 5649 vid 10.06.2021). *Ofitsiynyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72199 [in Ukrainian].
19. Pro skhvalennia Stratehii rozvytku sfery innovatsiinoi diialnosti na period do 2030 roku: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 10.07.2019 No. 526-r. *Ofitsiynyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text> [in Ukrainian].

Received 30.09.2021

Yu.S. Rohozian

State Organization “V. Mamutov Institute of Economic and Legal Research of NAS of Ukraine”, Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0001-5325-4213

Ye.M. Akhromkin

State University “Zhytomyr Polytechnic”, Zhytomyr, Ukraine
orcid.org/0000-0003-4420-6265

I.M. Litvinova

Semen Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, Ukraine
orcid.org/0000-0003-0137-9158

SYSTEMATIZATION OF IDENTIFICATION CRITERIA AND POSITIONING PARAMETERS OF TERRITORIAL COMMUNITIES: INNOVATIVE ASPECT

The article deepens theoretical and methodical provisions on the attractive image formation for the territorial communities in terms of systematization of their identification criteria and positioning parameters, strengthened in this context local innovative aspect of the implementation of sustainable development concept. The theoretical and methodical provisions regarding the marketing tools of economic entities at the local level have been analysed, which made it possible to research the territorial community as a complex and innovatively active system characterized by emergence and synergistic metasystem connections between its elements that require ordering. This ordering became possible due to the methodological research platform, which based on the positions of the systemic and integrated approach, D. Forrester counterintuitive method of system dynamics, A. Marshall partial equilibrium approach and the principle of stable disequilibrium. The authors proved that the process of determining and ordering identification criteria and positioning parameters depends on the existing institutional frames for the functioning and development of territorial communities, which have a narrowing effect on the search opportunities and alternatives in choice. The discreteness of the coverage of the unique characteristics, which made it possible to distinguish the community among many others based on the established scientific hypothesis, justified the choice of 15 identification criteria and 13 positioning parameters that form the idea of a territorial unit. The provisions of the article systematized of certain criteria and parameters by constructing appropriate classification schemes based on a descending hierarchical chain of classification taxa “class—type—criterion / parameter—result (value) of criterion / parameter”. This made it possible to distinguish between the classes of identification criteria into key and auxiliary ones, and the classes of positioning parameters into single (quantitative) and complex (qualitative) ones. The article proves importance of the implementation of identification criteria and positioning parameters in the practice of the territorial communities strategizing to improve their innovative activity and determine key development positions in a strategic perspective.

Keywords: territorial communities, systematization, identification criteria, positioning parameters, classification schemes, innovations, sustainable development.